

FARMATSIYA SOHASIDA BIOETIKA

Karimberdiyev Abbasjon Azimjon o'g'li
Toshkent Davlat Stomatologiya Institutining
Davolash Ishi Fakulteti Talabasi

O'zbekiston respublikasining qonuni "Dori vositalari va farmatsevtika faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston respublikasi qonuniga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish haqida.

Qonunchilik palatasi tomonidan 2015-yil 2-oktabrda qabul qilingan.

Senat tomonidan 2015-yil 4-dekabrda ma'qullangan.

Annotatsiya: Farmatsevtik bioetika - bu bioetika sohasi, bu yaratilish, klinik sinovlar, ro'yxatdan o'tkazish, ishlab chiqarish, iste'molchiga yetkazish va farmatsevtika, parafarmatsevtika va boshqa farmatsevtika mahsulotlarini yaratish, ulardan foydalanish natijasida kelib chiqadigan axloqiy, huquqiy, ijtimoiy, ekologik va huquqiy muammolarni o'rganadi. aholi va jismoniy shaxslarning sog'lig'ini, ularning hayot sifatini, shaxsning jismoniy va ruhiy yaxlitligini muhofaza qilish, inson qadr-qimmatini himoya qilish va keng aholi uchun farmatsevtika yordamining mavjudligini ta'minlash maqsadida maslahat xizmatlari.

KIRISH

Dorixona amaliyotining an'anaviy funktsiyasi - birikma va dori-darmonlarni to'g'ridan-to'g'ri aholiga xavfsiz va ishonchli tarqatish usul - farmatsevtika kasbining paydo bo'lishidan oldin. Har bir asrda va har bir madaniyatda odamlar ko'proq narsani qabul qilishgan dori-darmonlarni o'rganish va tayyorlash uchun ajoyib mas'uliyat boshqalar uchun va qaysidir ma'noda ularning sog'lig'ini boshqarish. Amaliyot Farmatsevtika va haqiqatan ham barcha shifobaxsh kasblar - bu an'anaviy ravishda boshqariladigan intensiv shaxsiy, o'ziga xos inson faoliyati. rahm-shafqat, qadr-qimmat, adolat va kabi asosiy insoniy qadriyatlar bilan haqiqat. So'nggi paytlarda ushbu qadriyatlarning ahamiyati jarrohlik mahorati, farmakogenomik rivojlanish istiqbollari bilan yoritilgan, dori vositalari va zamonaviy tibbiyot va farmatsevtika amaliyotini inqilob qilgan boshqa ko'zni qamashtiruvchi texnik yangiliklar.

So'nggi yillarda odamlarni, uning jismoniy va ruhiy salomatligini, qadr-qimmatini va benuqsonligini zamonaviy biologiya, tibbiyot va dorixona tomonidan topilgan agentlar va texnologiyalarning mumkin bo'lgan salbiy ta'siridan himoya qilish muammolari so'nggi yillarda keng doiradagi mutaxassislarining e'tiborini tobora ko'proq jalb qilmoqda; - har bir inson va jamiyat salomatligini saqlash uchun ushbu yutuqlarning mavjudligini ta'minlash. Bu farmatsevtika va tibbiyot jamoatchiligiga

ma'lum bo'lgan ko'plab faktlar bilan bog'liq. Masalan, farmatsevtika kompaniyalari tomonidan foyda olishga intilish tufayli to'liq o'rganilmagan dori vositalari bozorga chiqarildi, ularni tarqatish retseptlarsiz amalga oshirildi, bu esa 20-asrning 70-yillari oxirlarida Qo'shma Shtatlarda dori vositalarining nojo'ya ta'siridan kelib chiqadigan kasalliklarning keskin ko'payishiga olib keldi. 90-yillardan boshlab olimlar giyohvand moddalar aylanishi bilan bog'liq tibbiy va axloqiy muammolarga e'tibor berishni boshladilar. Hujjatlar qabul qilindi, ular nafaqat shifokorlarga, balki farmatsevtiklarga va davlat idoralariga ham yuborildi. Masalan: Dori-darmonlarni yetkazib berish va tarqatish tamoyillari to'g'risida farmatsevtika assotsiatsiyasi va JSST Yevropa forumining Kopenhagen deklaratsiyasi (1994 - yil may). 1996 - yilda "Farmatsevtik bioetika" birinchi xalqaro konferentsiyasi bo'lib o'tdi, bu yil farmatsiyada yangi ilmiy va amaliy yo'nalish paydo bo'ldi.

Farmatsevtik bioetika - bu bioetika sohasi, bu yaratilish, klinik sinovlar, ro'yxatdan o'tkazish, ishlab chiqarish, iste'molchiga yetkazish va farmatsevtika, parafarmatsevtika va boshqa farmatsevtika mahsulotlarini yaratish, ulardan foydalanish natijasida kelib chiqadigan axloqiy, huquqiy, ijtimoiy, ekologik va huquqiy muammolarni o'rganadi. aholi va jismoniy shaxslarning sog'lig'ini, ularning hayot sifatini, shaxsning jismoniy va ruhiy yaxlitligini muhofaza qilish, inson qadr-qimmatini himoya qilish va keng aholi uchun farmatsevtika yordamining mavjudligini ta'minlash maqsadida maslahat xizmatlari. Farmatsevtik bioetika o'zining asosiy vazifalaridan birini fuqaroning malakali, arzon va o'z vaqtida tibbiy yordam olish huquqlarini ta'minlashda ko'radi.

"Yevropada bemorlarning huquqlarini ta'minlash bo'yicha siyosat to'g'risidagi deklaratsiya" da (1994) uchta asosiy qoidalar tuzilgan bo'lib, ularga rioya qilish shifokor zimmasiga yuklatilgan: haqiqat qoidasi, xabardor qilingan rozilik qoidasi, maxfiylik qoidasi. Ularning barchasi farmatsevtik bioetikada aniq namoyon bo'ladi. O'z-o'ziga yordam berish va o'z-o'zini profilaktika qilish sohasining kengayishi retseptsiz beriladigan dorilarni to'g'ridan-to'g'ri dorixonalarga iste'molchilar sonining ko'payishiga va natijada, dorixonaga tashrif buyuruvchilar va dorixona bo'limlari mutaxassislari o'rtasidagi aloqalar chastotasining ko'payishiga olib keldi. Bunday sharoitda talablar nafaqat axborot va konsalting xizmatlarining mazmuniga, balki uni farmatsevtika xodimi tomonidan qanday ta'minlanishiga ham tobora ortib bormoqda. Shuning uchun, bu kabi sohalarda mutaxassislar - "kommunikatorlar" ishlashi juda muhimdir, ya'ni aloqa mahoratiga ega bo'lgan farmatsevtiklar. Farmatsevt giyohvand moddalarni iste'mol qiluvchilarning bugungi va ertangi kunining xulq-atvori tubdan farq qilishi va uning kechagi xatti-harakatlaridan farq qilishi to'g'risida bilishi va hisobga olishi kerak. Iste'molchi bugungi kunda oldingisiga qaraganda ko'proq tanqidiy ahamiyat kasb etmoqda: tavsiya etilgan dorilarning maqsadi va kamchiliklari haqida tez-tez so'raydi; bir nechta taklif qilingan variantlarni taqqoslashda katta

ishonchsizlikni ko'rsatadi; ko'proq savollar beradi; haqiqiy mezonlarni tekshiradi; sog'liqqa ta'sir qiluvchi omillarni ko'proq hisobga oladi, reklama kafolatlariga kamroq ishonadi. Ko'pgina iste'molchilar dori almashinuvi va narxlarga nisbatan oldingisiga nisbatan sezgir bo'lib qolishdi. Shu nuqtai nazardan, farmatsevt tobora "qattiq" bo'lib borayotgan o'zlarining bozor ulushi uchun "kurashni" farmatsevtik etika va deontologiya talablari bilan birlashtirishi kerak. Raqobatdosh dorixona korxonalarini o'rtasidagi asosiy farq ularning mijozlariga o'z xizmatlarini qanday taklif qilishi va ular bilan qanday aloqa qilishida bo'ladi. Xususan, ushbu farq quyidagi xususiyatlarda ifodalanishi mumkin: bemorga ko'rsatiladigan qo'shimcha farmatsevtika xizmatlari; xodimlarning malakasi (bilim, tajriba, mahorat, qobiliyat, qobiliyat va hk) bemorlar, hamkasblar, sheriklar va boshqalar bilan muloqot qilishda xodimlarning xulq-atvori (do'stona, xushmuomalalik, ishonchlilik, majburiyat, mas'uliyat, o'z vaqtida bajarish va boshqalar) munosabati va korxonadagi umumiy muhit. Odamlar o'zlarining muammolaridan xavotirlanib, ehtimol ishonchsizlik hissi bilan, ba'zida noxush taassurot qoldirish yoki noto'g'ri tushunishdan qo'rqishadi, kayfiyat o'zgarishiga moyil bo'lishadi. "Birinchida stolda" ishlaydigan farmatsevt psixologiyani hisobga olgan holda, dorixonalarga tashrif buyuruvchilar nima bo'lishi mumkinligini bilishi kerak, xabarni yetkazishning mumkin bo'lgan usullari: og'zaki, grafik, imo-ishora tili, oddiy mimika, to'g'ridan-to'g'ri harakatlar, shuningdek, manzil tilini ochib berish, bemor tomonidan xabar yuboriladi. Yaxshi "kommunikator" har doim psixoterapevt (qat'iy tibbiy ma'noda emas, balki shaxslararo kundalik muloqot sharoitida). Psixoterapevtik yondashuv, bemorni baho bermasdan qabul qilishni o'z ichiga oladi, shu vaqtning o'zida farmatsevtning o'zini bezovta qiladigan narsaga emas, balki uning muammolariga e'tibor qaratadi. Bemorga o'z fikrlarini to'liq va to'xtovsiz, xalaqit bermasdan, fikrlarini chalkashtirmasdan, tinglayotganini, tushunganligini ko'rsatib berishga yordam berish kerak. Ammo bu neytral tarzda amalga oshirilishi kerak, boshni silkitib, so'zlar, qisqa ijobiy so'zlar ("Ha, ha ..."; "Men tushunaman ..."). Bemorga bunday signallarsiz gapirish qiyin. Agar farmatsevtning xatti-harakatlari bemorning turli darajadagi xatti-harakatlariga (xulq-atvori, ovozi, nutqi, pozitsiyasi) nisbatan tubdan qaramaqarshi bo'lsa, u holda ular orasidagi aloqa buziladi, ong osti darajasida aloqa jarayoni murakkablashadi. Bunday xatti-harakatlar nizolarni, tajovuzkor kayfiyatni, bemorni keyingi muloqotdan voz kechish va rad etishni keltirib chiqaradi.

Farmatsevtning vazifasi, masalan, suhbatdoshning fikrlarini takrorlash bilan ta'minlanadigan teskari aloqani saqlab qolishdir: "Agar men sizni to'g'ri tushungan bo'lsam, demak ...". Bu pauza kutgandan keyin amalga oshirilishi kerak. Shuni doimo yodda tutish kerakki, faqat odamlarga nisbatan ijobiy ichki munosabat bilan bog'lanish mumkin, buning natijasida muayyan muammoli vaziyatda optimal yechim topiladi. Shunday qilib, mutaxassisning muvaffaqiyatli ishi va dorixonaning muvaffaqiyati

to'g'ridan-to'g'ri qanchalik bog'liq: bemor farmatsevtga ishonadi; mutaxassis odamlar bilan aloqalar va yaxshi munosabatlar o'rnatishga muvaffaq bo'ladi; mutaxassis bemorlarning savollariga to'liq javob bera oladi va ularning ma'lumotlarga bo'lgan ehtiyojini qondiradi; farmatsevt kuzatuvchini, maqsadli savollarini berishni, diqqat bilan tinglashni va kerakli ma'lumotlarni tezda yozib olishga qodir; sotilgan dorilar, parhez qo'shimchalari, tegishli mahsulotlar va boshqalarni bilishga asoslangan mutaxassisning ishonchli dalillari; mutaxassis bemor bilan birgalikda tomonlar uchun maqbul va maqbul yechimlarni topishga muvaffaq bo'ladi; farmatsevt bemorlarning istaklari va ehtiyojlarini diqqat bilan tahlil qiladi. Retsptsiz dori preparatlari bilan shug'ullanadigan farmatsevt quyidagi talablarga javob berishi kerak: kasbiy bilim va vakolat; mahsulot sifatini va uning puxta o'ylangan assortimentini, qulay (qulay) narxlarni ta'minlash; ma'lumotlarning mavjudligi va maslahatlarning puxtaligi; ehtiyojlarni aniqlash; bemorning muammolarini hal qilishga individual yondoshish, do'stona munosabat; ishonchli xatti-harakatlar; xizmatlar ko'rsatish samaradorligi; tashqi ko'rinishini yo'qotish; nutqda ravonlik; diqqatning diqqat va barqarorligi, bu xato ehtimolini kamaytiradi; hissiy barqarorlik va muvozanat. Ma'lumotli rozilik qoidasi birinchi navbatda tibbiyot amaliyotiga yangi dori vositalarini sinovdan o'tkazishni va joriy etishni tartibga soladi. Bemorning yangi dori-darmonlarni sinovdan o'tkazishda qatnashishi quyidagi shartlar bajarilgan taqdirda mumkin - unga tadqiqotning maqsadlari, u bilan bog'liq xatarlar to'g'risida to'liq ma'lumot berish, uning ixtiyoriy roziligini olish.

Ma'lumotli rozilik elementlari quyidagilardir:

- a) chegara elementlari (bemorning malakasi, qaror qabul qilishdagi ixtiyoriylik),
- b) axborot elementlari (bemorga qancha, qanday va nima deyish kerak).

Haqiqatlilik qoidasi farmatsevtni bemorga dori vositalari to'g'risida kerakli va haqiqat ma'lumotlarini (usul, vaqt, qabul qilish chastotasi, uyda saqlash sharoitlari) ta'minlashga majbur qiladi. Farmasevtika xodimi bemor tomonidan unga ishonib topshirilgan barcha tibbiy va tibbiy bo'lmagan ma'lumotlarni sir saqlashga majburdir. Bemorning sha'ni va qadr-qimmatini hurmat qilish vrachning millati, siyosiy va diniy e'tiqodi, mulkiy holati, yoshi, ijtimoiy holatidan qat'i nazar, bemorga yordam ko'rsatish majburiyatini nazarda tutadi. Farmatsevt bemorni afzal ko'rish yoki yoqtirmaslik, asabiylashish, sabrsizlik, takabburlik, beparvolik ko'rsatishga haqli emas. Farmatsevtning vazifasi bemorga birinchi tibbiy yordam ko'rsatishdir, ammo u dorilarni tanlashda shifokor o'rnini bosmasligi kerak. Farmatsevtika xodimi dori-darmonlarni noqonuniy ishlab chiqarish va tarqatishda qatnashish huquqiga ega emas. Bemorning sha'ni va qadr-qimmatini hurmat qilish tibbiy xizmatlar iste'molchilarining ongini manipulyatsiya qilish bilan ba'zi dorilarning axloqiy bo'lmagan reklamalari bilan mos kelmaydi. Maxsus shakllangan so'rovlarni qondirish orqali foyda olishni

maqsad qilgan klassik marketing, zamonaviy farmatsevtika bioetika tamoyillariga ziddir. Farmatsiya uchun klassik marketingning o'rnini bosuvchi sifatida ijtimoiy marketing taklif qilingan bo'lib, uning kontseptsiyasi tibbiyot va farmatsiyada klassik marketingdan foydalanishning salbiy tomonlarini tushunadigan chet ellik olimlar tomonidan ishlab chiqilmoqda, shuningdek, Moskva tibbiyot akademiyasining farmatsevtika tashkiloti va iqtisodiyoti kafedrasini tomonidan ishlab chiqilgan.

I.M.Sechenovning farmatsevtika yordami doktrinasi, bu ikki tomonlama maqsad - bemorlarni malakali, o'z vaqtida va arzon narxlarda farmatsevtika yordami bilan ta'minlash va sog'liqni saqlashning muhim quyi tizimlaridan biri sifatida farmatsevtika yordami tizimini rivojlantirishga qayta sarmoya kiritgan oqilona foyda olish. Dalillarga asoslangan farmakoterapiya va farmatsevtika hushyorligining paydo bo'lishi axloqiy jihatdan oqlanadi. Ular bemorlarning giyohvand moddalarni iste'mol qilish xavfsizligini ta'minlash, giyohvand moddalarni iste'mol qilish natijasida kelib chiqadigan kasallik va o'limni kamaytirish, bemorning sha'ni va qadr-qimmatini himoya qilish uchun mo'ljallangan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Yurtboshimiz Mirziyoyev Sh.Mning Sog'liqni saqlash tizimi vakillari bilan ochiq muloqotida so'zlagan nutqi.
2. Dotsent, Fan doktori Z.M. Muhamedova – Bioetika 2006.
3. Yo'ldoshev N.M ; Saidalixodjayeva O.Z ; Saidov A.B . Toshkent tibbiyot akademiyasining nashriyot va muharririyat bo'limi. 2018.
4. Nurali Nishonalievich, S. . (2022). TODAY'S GENERATION OF ENTREPRENEURS AS A SUBJECT OF HIGH SOCIAL RESPONSIBILITY: TODAY'S GENERATION OF ENTREPRENEURS AS A SUBJECT OF HIGH SOCIAL RESPONSIBILITY. Central Asian Journal of Innovations and Research, Retrieved from <http://www.sciencepublish.org/index.php/cajir/article/view/187>